

Q.H. 352, 42.

72
Hc
610

DE QVIBVSDAM
ARTIBVS PARTA TVENDI

AD CÆS. B. G. VIII, 49.

NONNVLLA PRAEFATVS

AD

X 23A 6492

DVORVM ACADEMIAE CANDIDA-
TORVM

ORATIONES AVDIENDAS

QVA PAR EST OBSERVANTIA

INVITAT

CHRISTIANVS BENEDICTVS MILCKIVS

SCHOLAE CATHEDRAL. RECTOR.

NVMBVRGI,

IMPRIMEBAT, IO. GE. LAITENBERGER,
LITTER. BOSSOEGEL.

*

*

*

Parta tueri virtutem esse, neque minorem quam quaerere, quis est, qui nesciat? Quibus autem hoc artibus fiat, non alienum erit, paucis considerare. Si ea tantum, quae armis pariuntur, respiciamus, miramur quidem omnes Cyrum, Alexandrum, alios, tot gentes, quam lingua, tam moribus, legibus, institutis diversas, per vim imperiis suis adicere, easque prioris suae conditionis immemores victori non invitas obtemperare, eundemque etiam fatis concedentem lugere. Videmus vero Pyrrhum Epirotam aliosque magnos bellatores non minore fortitudine aliena regna invadere, obvia quaeque vincere, urbes regnaque occupare, occupando senescere, quantum tamen ceperunt, tantum etiam, et plura, perdere. Quae-
ris causam? Sine dubio artes illi calluerunt parta tuendi, hi minus. Quae igitur sunt illae artes? Docere quidem nos meminimus Sallustium, (a) *iusdem imperium artibus facile retineri, quibus initio partum est*: et C. Caesarem commemorat Dio Cassius (b) *jactare solitum, δύο είναι τὰ τὰς δυναστείας παρασκευάζοντα καὶ Φυλάσσοντα, καὶ ἐπιούζοντα, στρατιώτας καὶ χρηματίας, duo esse, quibus principatus comparetur, servetur et augeatur, milites et pecuniam*, ut alios alias artes tradentes praetermittam. Sed haud paulo plenius et accuratius easdem nobis artes Hirtius, (c) sive quicumque alius libri octavi Commentariorum C. Caesaris de bello Gallico auctor est, monstrare videtur, cum Caesarem, ait, decessionem ex Gallia parantem, id unum habuisse propositum, ut ne cui civitati aut *spem* aut *causam* daret armorum. Habes hic omnem rationem parta tuendi ante oculos positam, at quam breviter, quam concinne, quam eleganter. Caesar nimirum decimum jam annum in Gallis agebat, quos multis magnisque praeliis fractos libertateque spoliatos Romanis fascibus subjecerat. Videbat sibi, quem unum omnium Romanorum maxime Galli timebant, tandem decedendum esse de provincia, neque ignorabat, cum Pompejo sibi armis fore de principatu disceptandum, deducere cupiebat exercitum tam sui studiosum quam Gallis formidolosum. Verebatur itaque ne Gallia spe discessus sui renovan-

(a) B. C. c. 2.

(b) lib. XXXXII.

(c) B. G. VIII, 49.

vandi belli, quod sine periculo susceptura videbatur, consilia agigaret. Ne igitur necessitas ipsi imponeretur exercitum, tot suis beneficiis devinctum, in Gallia relinquendi, minorque se gloria sequeretur, si provinciam, tot annos administratam, alii permetteret debellandam, id unum sibi agendum existimavit, ut Galliam traderet pacatam. Quod ut efficeret, honorifice Caesar (d) civitates appellavit, principes maximis praemiis affecit, nulla nova onera imposuit, defessam tot adversis praeliis Galliam conditione parendi meliore in pace continere studuit. Habes rationem, qua *causam* armorum Galliae Caesar ademit. Idem (e) cum, maximam exercitus partem deducturus, omnem provinciam praesidiis continere non posset, illud tamen curavit, ut Belgas, quorum maxima virtus, et Aeduos, quorum auctoritas summa esset, exercitibus teneret, eoque consilio in Belgis C. Trebonium cum legionibus quatuor collocavit, C. autem Fabium cum totidem in Aeduos deduxit. Habes etiam modum, quo novae provinciae victor *spem* armorum eripuit. Neque opinio eum fefellit. Non enim modo sub diceffum Caesaris Gallia non rebellavit, verum etiam cum Romanum imperium in duas partes diceffum diffensionibus civilibus impeditum videret, fortunae uti beneficio bellicosissima natio, eademque fervilis jugi impatientissima, aut noluit, aut non potuit, ut recenti servitute depulsa in libertatem se vindicaret. Quin nullo postero tempore alienum imperium detrectavit, et quoad per Germanos licuit, in Romanorum fuit potestate. Mitto alias artes magis occultas minusque probandas, quibus id Romani effectum dedisse existimantur, illud mihi tantum statuendum sumo, viam ad parta tuenda unam omnium expeditissimam ac certissimam esse, si victis nec potestas rebellandi, nec voluntas, vel ut Hirtius ait, nec *spes* nec *causa* armorum relinquatur. Quas quidem duas res ad novos cives in officio continendos ita sufficere arbitror, ut alteram sine altera difficilem, mancam atque infirmam esse putem. Nam *spem* quidem unam armorum victis ademisse, si qui satis esse ducunt, de causis belli integrandi parum solliciti, videant, ne minus bene rationes suas subdixisse videantur. Ut enim taceam, quantum periculum sit, ne omnem suum laborem frustra sumant, illud tantum cogitent, quid opum, temporis, circumspeditionis et sollicitudinis requiratur ad invitos in potestate retinendos. Quis enim ignorat innatum omnibus libertatis

(d) l. c.

(e) l. c. c. 34.

tis desiderium quid possit, quo victoris odium agat homines, et si accesserint onera paulo graviora, si a contumeliis injuriisque victor sibi non temperet, si in furorem homines dentur, quae tanta potest esse vis, quae cohibere aut ad obsequium redigere id hominum genus queat? At tanti armis subiectos homines quis faciat, ut eorum aucupare gratiam studeat? exstruantur arces munitae, imponantur firma praesidia, obstruantur omnes erigendi se viae, frangantur spiritus oneribus, contumeliis, acerbitate. At non undiquaque valent haec artes, neque iis rebus homines tam franguntur quam eriguntur, exacerbantur, et in rabiem vertuntur. Meminimus ab iratis hominibus, quamvis paucis, victores vinci, castella munitissima occupari, praesidia firmissima dejici, maximos exercitus fundi, magnamque stragem edi, atque eos aut nunquam aut magno demum temporis spatio, immenso cum labore et insigni hominum cum internecone ad officium cogi. Incredibile est, quid furor efficiat. Nihil attinet ex omni temporum memoria omniumque populorum annalibus plura exempla in medium adducere. Quis est, cui non maximus eorum numerus ex prisca et recenti aetate vel ultro occurrat? In memoriam revocet, cui placet, quanti Romanos bellum fervile et Carthaginis Numantiaeque everso, Trajanum Adrianumque Judaeorum rebellio, Austriacam domum Helvetiorum, Belgarum, Lusitanorum defectio constiterit, cogitet vespertas illas Siculas et innumerabilia alia, quorum vel nomina haec pagina non capit. Liceat tantum ex pari exemplorum contra seposito ostendere, quam difficulter parta tueatur, qui homines tantum armis, quam facile, qui animos etiam benevolentia capere studet. Sístamus nobis Alexandrum illum Macedonem et Carolum Francum, utrumque et animo et consilio et felicitate et rerum gestarum gloria magnum, illum duodecim annis Asiam ab uno mari ad alterum incredibili celeritate subigentem, hunc triginta tres annos una cum Saxonum gente bella gerentem: illum omnes, quibus cum congressus est, exercitus fundentem, oppida castellaque munitissima expugnantem, urbes, regna et maxima imperia occupantem, plurimas gentes uno tantum praelio debellantem, victas autem in obsequio ita tenentem, ut ex omnibus Asiae populis nescio an unus inventus sit, qui bellum iterum absenti et quam longissime profecto movere sit conatus, plurimi vero fuerint, qui et viventem amore et defunctum fletibus prosequerentur: hunc vero Saxones multis praeliis ita profligantem, ut ad tempus illi
qui-

quidem cesserint, quotiescunque vero locus fuerit, rebellaverint, victrique victorem ultro sint adorti. Nemo existimet, Alexandro cum hominibus imbellibus et effeminatis imperiique assuetis; Carolo cum gente una omnium ferocissima dominique impatientissima fuisse negotium. Nam et Alexander cum populis ferocibus dimicavit, et Saxones tandem Caroli posterorumque, quantumvis infirmorum, imperium aequo animo passi sunt. Sed Alexander ita homines armis vicit, ut animos simul in sui amorem et admirationem raperet, liberalitateque sibi obligaret, et totum denique se ad eorum ingenium moresque fingeret et transformaret. Qua quidem re id consecutus est, ut victi populi se non sub victoris alicuius imperium concessisse, sed regi regem, eumque meliorem, successisse arbitrarentur, ipse autem ab alio populo ad alium cum exercitu velut peregrinans contenderet, nec ullis seditionibus revocaretur. Carolus autem in victoriis ita se gesit, ut omnia ferro flammisque vastaret, castella victis et praesidia imponeret, rebellantium multa millia securi percuteret, plura etiam millia in alienas terras deportata dispergeret, uno verbo Francis suis Saxones totos subjugare conaretur. Qua quidem re homines non tam suos fecit quam alienavit, effecitque, ut absente se illi castella oppugnarent, expugnata solo aequarent, praesidia trucidarent aut depellerent, se autem de mediis victoriis ex aliis gentibus retraherent. Simulac vero Saxones Carolus in eandem cum principe populo juris libertatisque conditionem accepit, legibusque eos suis et institutis vivere passus est, quos amiciores, quos magis fidos per omnia postera secula cives habuit? quam facile contumaces illi homines et superstitionis suae et libertatis sunt obliti? Tanti referebat novis civibus non solum spem sed etiam causam armorum non dare. Conferat secum, cui videtur, Sullam et Caesarem, idem utrumque imperium affectantem, illum omnia crudeliter, hunc plurima clementer et liberaliter facientem, utrumque rerum potitum, illum vero ita, ut ne per paucos reliquae vitae annos obtinere dicituram suam auderet, sed sponte eam, nescio voluntate an necessitate quadam adductus, deponeret: hunc autem fundamenta imperii tam firma jacentem, quae ne percussores quidem ejus, ipsum de medio tollentes, convellere potuerunt. Facit huc Pyrrhus Siciliam facili quidem negotio sui juris facientem, simulac vero superbius imperare coeperat, rursus ejectus: facit etiam Bardanes apud Tacitum (f) et alii, quos mitto. Tam verum est, quod pue-

ros nos Nepos (g) ille noster docuit, *nullum imperium esse tutum,*
nisi benevolentia munitum, et quod Diodorus Sículus (h) ait: *ἀ-*
γὰρ ἡγεμόνων ὑπερχαί τρησύνται μὲν εὐνοία καὶ δικαιοσύνη, καταλύονται δὲ ἀδι-
κίμασι, καὶ μίσει τῶν ὑποταγμένων. *Principum potentia defenditur benevo-*
lencia et iustitia, frangitur vero iniustitia et odio civium. Et quod morti
 vicinus apud Herodianum (i) Marcus Antoninus testatur,
οὔτε γὰρ χρημάτων πλῆθος οὐδὲν ἀνταγίαις πρὸς τυραννίδος ἀκραιῶνα οὔτε δρυφά-
ρων φρουρὰ ἰκανὴ ἔσθαι τὸν ἀρχόντα, εἰ μὴ πρὸς πάχους ἢ τῶν ὑπηκόων εὐνοία.
Neque enim aut pecuniae vis, neque satellitum agmina, tueri principem pos-
sunt, nisi illi, quos regas, animum imperanti benevolentiamque accommodent.
 Quid ergo exercitus aluntur? quid armis, quid munitionibus, quid
 praefiliis opus est, si in victoris clementia et superatorum voluntate tan-
 tum est praesidii, si beneficiis allici homines tenerique possunt? At
 non tam felicibus licet esse, qui rerum potiuntur, ut hominibus, nisi
 qui liberalitate capiantur, non imperent. Quemadmodum enim
 ubique homines ita comparati sunt, ut aliqui, iique generosioris cu-
 jusdam indolis, qui tamen paucissimi sunt, beneficiorum memoria,
 plures spe, plurimi metu, ducantur, ita in novis imperiis sunt homi-
 nes non modo boni, sed etiam pravi ingenii, sunt novarum rerum
 cupidi, sunt, qui pristinae conditionis desiderio ardent, sunt denique,
 iique omnium plurimi, qui uti non totam servitutem, ita nec totam
 libertatem, pati possunt, qui quidem omnes, quod licet, audent. Hi
 nisi habent, quod metuant, in officio vix continentur. Cum iis igitur
 ita agatur necesse est, ut una cum causa, etiam spes conata perfici-
 endi tollatur, sin minus, periculum est, ne multi temporis labor,
 et quidquid inde conceptum spei erat, uno temporis puncto intereat,
 et calamitas etiam infligatur. Moneat hoc nos Quintilius Varus, vir
 ille clade apud Germanos accepta nobilis, homo mitis at imprudens,
 qui in Germanis, populo recens victo, libertatisque, si quis alius, stu-
 dioso, tanquam Romae in foro versabatur, sperabatque, se, quos alii
 imperatores armis domare non potuerant, jure dicendo molliturum,
 tanta usus securitate, ut ne monitus quidem bellum sibi fieri suspi-
 caretur. Hic quid deerat Germanis, genti non tam barbarae quam
 Romanis videbantur, ad spem Vari opprimendi, totiusque delendi
 exercitus. Idem videtur reprehendendum in Caesaris legatis ad Massi-
 liam, qui urbe pene expugnata obsessorum fletibus et mise-
 ricordia capti ab oppugnatione destiterunt, animoque remissi, fe-
 posi-

(g) X, 5.

(h) lib. XIII. prooem.

(i) lib. I. 4.

positis armis, milites alios discedere, alios quieti se dare passi sunt. Qua ex re Massilienses, fraudi doloque locum captantes, eruptione facta omnia Romanorum opera disturbarunt, et incendio deleverunt. En tibi, non quidem causam, sed tamen spem armorum datam, atque inde detrimentum non leve acceptum. Nescio an Henrico Roano Duci (k) adstipuler, qui in libro, ubi C. Caesarem ex suis ipsius commentariis tanquam perfectissimi imperatoris exemplum proponit, causam, quamobrem Galli, toties a Caesare fusi fugatique, a quovis ad arma rursus capienda sollicitari potuerint, in leni eius facilique ad ignoscendum ingenio, deprehendisse arbitratur, contendens, ex quo ille in hominibus toties rebellibus severitatis aliquod documentum dedisset, et in deditionem acceptos praecisis manibus domum dimississet, facilius Galios quievisse. Hoc alii viderint. Illud tamen prudentissimum quemque video existimasse, C. Caesarem nisi sub interitum a suo ipsius proposito descivisset, si in tanta sua felicitate paululum sibi a superbia temperasset, plusque circumspeditionis adhibuisset, adeoque minus causae minusque spei percussoribus praeuisset, futurum non fuisse, ut morte tam acerba periret. Non placet per omnia omnis aetatis exempla ire, ut evincam, multum spe deceptos fuisse, qui sola liberalitate, nullo poenae metu, populum armis subiectum sub sua retineri posse potestate suam confisi. Satis puto in medium allatum ad ostendendum, sapienter a Caesare factum, qui novae provinciae nec *spem* nec *causam* armorum dandam ratus est, et male rebus suis consulere, si qui spe armorum sublata causas tamen praebent, aut causis ademptis, *spem* tamen ostendant, et quid de iis habendum sit, qui, quos armis tenere non possunt, oneribus etiam et contumeliis lacestant, denique caute et sapienter rationes suas putare, qui victos tam firmis praesidiis tenent, quasi omnia armis velint agere, tam blande vero eosdem et molliter habeant, quasi sola humanitate omnia velint conficere. Atque hujus quidem sapientiae illustre specimen habemus Caesarem Augustum post pugnam Actiacam rerum Romae potentem. Ita enim omnes opes et omne robur imperii in sua manu tenuit, ut si senatus et populus seditionem movere veluisset non potuisset, et muneribus eosdem beneficiisque et comitate ita pelletavit, ut si bellum ei facere potuissent, noluisse tamen viderentur, si a paucis quibusdam, nescio durioribus an imprudentioribus, recesseris, quos et ipsos, cum ulcisci posset, humanitate et sceleris venia molivit. Hinc quid mirum si non ipse solum admodum grandis rep. diu

et

(k) le Parfait Capitain liv. 8.

et feliciter administrata, decessit, verum etiam imperium reliquit tam firmis superstructum fundamentis, quod nulla, quamvis magna, domestica vis concutere aut labefactare potuerit. Non opus est haec pluribus persequi. Quis ea non ex Vellejo, Tacito et Dione Cassio cognita et explorata habet? Relinquitur, ut cuius causa totum hoc negotium susceptum sit, breviter exponamus. Nemo enim existimet, me quenquam, qui aut civiles aut bellicas artes tractat, instituendum sumere. Quis enim illud a me, aut meae fortis homine, expectet? Sed cum temporibus his, ubi bellis omnia ardent, quidam honesti et multae spei juvenes schola nostra relicta in academiam se conferre vellent, ex ipsis bellicis rationibus occasione sumpta, eos admonere volui, quemadmodum, qui bella feliciter gesserunt, habent, qui parta tueantur, ita, qui in scholis bene versati altiora studia ingrediuntur, non secus, quae tueantur, habere. Comparauerunt illi quidem tantum liberalium artium, morumque elegantiae, ut multos alios suae fortis et aetatis vincerent, id quod, quando animum ad altiora studia intentum habebunt, ne interire patiantur, confirmet potius, et quam de se spem fecerunt, tueantur et aliquando re ipsa praestent, id illos ad monendos rogandosque duximus. Vale illi Musis nostris dicturi sunt crastina luce, et alter quidem

AVGVSTVS GODOFREDVS WAHLIVS,
Stotterhemenf. Thuring.

de eo, quod litterae elegantiores adferant saepe multum detrimenti, alter vero

GOTTHOLD LEBRECHT KREBEL,
Wolmerstad. Thuring.

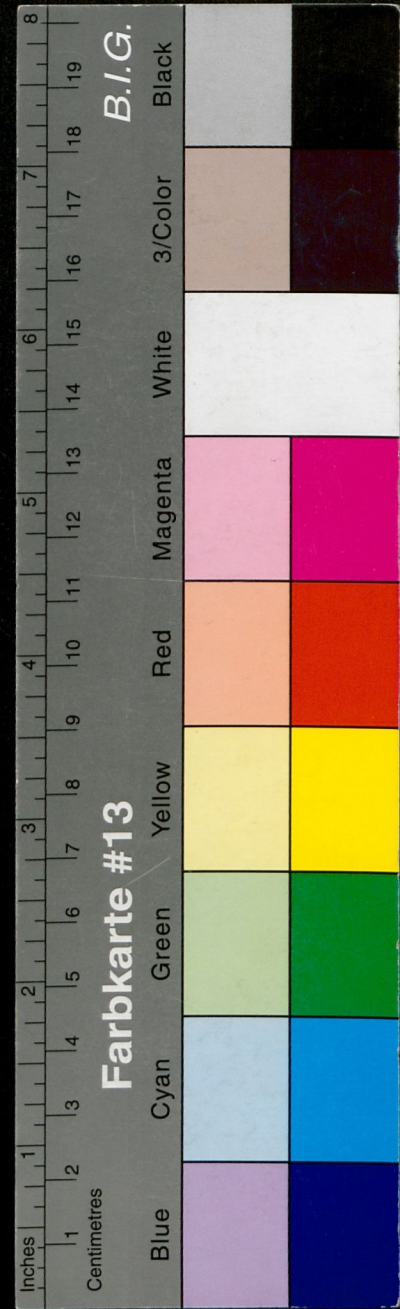
de Socrate sapientiam de caelo devocante sermonem habebit. Vtrique discessum gratulabitur juvenis probus et industrius

CHRISTIANVS IONAS BECKIVS.
Numburg.

De utilitate quam societas cum bonis praestat verba facturus. Ad quorum orationes audiendas summe Reverendos scholae huius Statores et Patronos, reliquos etiam ejusdem Fautores atque amicos, ut cras hora ix. pomeridiana frequenter convenire ne dedignentur, observanter rogatos volui. P. P. die xxviii. Aug.

A. O. R. MDCCXXXVII.

✂ (o) ✂

Farbkarte #13

B.I.G.

Q.H. 352,42.

IIc
610

DE QVIBVSDAM
ARTIBVS PARTA TVENDI

AD CÆS. B. G. VIII, 49.

NONNVLLA PRAEFATVS

AD

X 2316492

DVORVM ACADEMIAE CANDIDA-
TORVM

ORATIONES AVDIENDAS

QVA PAR EST OBSERVANTIA

INVITAT

CHRISTIANVS BENEDICTVS MILCKIVS

SCHOLAE CATHEDRAL. RECTOR.

NVMBV RGI,

IMPRIMEBAT, IO. GE. LAITENBERGER,
LITTER. BOSSEGEL.

